

Food Safety: the resilient resistance of the EU.

Vessela Hristova

(18 sidor)

i boken *EU Policies in a Global Perspective*

ed by Gerda Falkner and Patrick Müller

Routledge, 2014

Veronica Stoeihrel

Policier om livsmedelssäkerhet syftar till att skydda konsumenternas hälsa. Det kan röra sig om frågor som handlar om hantering av mat (hygien), labelling, användning av tillsatser i maten, spår av pesticider och läkemedel, kontaminering, etc.

Juridisk praxis relaterad till livsmedelsäkerhet började tillämpas redan på 60- talet. Till följd av upptäckten av dioxider i livsmedelsprodukter och galna ko-sjukan under 90-talet utvecklade dock EU under 2000 en serie regleringar, det s.k. *White Paper on Food Safety*. Sedan 2002 finns dessa regler och policier i *General Food Law*.

Denna lag sätter regler för livsmedelsäkerhet både vid produktionen och vid distributionen. Lagen innehåller en s.k. försiktighetsprincip (*precautionary principle*) och behandlar frågor om tillsatser i maten, frågor om konsumentinformation, frågor om genomskinlighet och frågor om övervakning av processer.

På en global nivå finns det två stora organisationer som reglerar frågor om livsmedelsäkerhet: *The Codex Alimentarius Commission* och *World Trade Organization* (WTO).

Codex etablerades 1963 som ett samarbete mellan två av FN:s organisationer: *World Health Organization* (WHO) och *Food and Agriculture Organization* (FAO). Syftet med Codex är att skydda konsumenternas hälsa och säkerställa "fair trade". Kommissionen får hjälp av Enskilda kommittén som specialiserar sig på livsmedelsäkerhetens olika delar. Codex-kommissionen består av 185 länder plus EU men är icke-bindande.

WTO etablerades 1995 (som efterträdare till GATT). Enligt WTO får den internationella handeln inte hindras av regler för livsmedelsäkerhet. Detta förhandlades fram 1995 under *Agreement on the Application of Sanitary and Phytosanitary Measures* (SPS) under Uruguay-rundan. Sedan dess har Codex används som referens vid WTO:s tvister om livsmedelssäkerhets-åtgärder. SPS:s överenskommelse fastställer kriterierna för när nationella livsmedelsäkerhets- åtgärder kan tillåtas eller inte. När ett land vill implementera högre krav på livsmedelsäkerhet än det som går att läsa i Codex måste landet i fråga vetenskapligt bevisa risken med att inte ha dessa högre krav. Detta har lett till en mängd tvister inom WTO. I motsats till Codex som är icke-bindande är SPS-överenskommelsen (som en del av WTO:s bestämmelser) bindande.

EU:s utgångspunkt i frågor om livsmedelsäkerhet är försiktighetsprincipen samt "andra faktorer" utöver de vetenskapliga. Idén om försiktighetsprincipen bygger på insikten om att vetenskapen inte alltid kan ge svar om t. ex. olika substansers skadlighet, framförallt på lång sikt. De "andra faktorerna" har att göra med konsumenternas attityder, socioekonomisk hållbarhet, djurens välbefinnande, teknologiska behov samt etiska och religiösa faktorer. Både försiktighetsprincipen och de "andra faktorerna" har mött motstånd från länder som Kanada, USA, Nya Zeeland, Österrike och några Latinamerikanska länder, d.v.s. länder med stor export av jordbruksprodukter. De

menar att Sverige kan utnyttja kriterierna enligt försiktighetsprincipen och för de "andra faktorerna" för att skydda den egna produktionen (protektionistisk politik). Dessa länder insisterar på att det är bara seriös, objektiv vetenskap ("sound science") som kan läggas till grund för att begränsa importen. Ett annat argument från dessa länder är att det redan existerar en form av försiktighetsprincip i övervakningsfasen. Man lägger alltså bevisbördan på det land som vill införa högre säkerhetskrav och inte på att exportlandet måste bevisa att den exporterade maten inte är hälsofarlig. Många utvecklingsländer framhåller också att de omöjligen kan leva upp till EU:s teknologiska krav.

Sedan 2003 fastställer Codex att man, när vetenskapen inte kan ge säkra svar på frågan om en produkts skadlighet, måste följa de svagaste rekommendationerna. När det gäller acceptansen av de "andra faktorerna" fastställer Codex (sedan 2001) att de kan förekomma, men att dessa faktorer inte får sättas över vetenskapliga forskningsresultat och att de inte får utgöra hinder för den internationella handeln.

EU blev medlem av Codex-kommissionen 2003. Innan dess hade USA och andra länder försökt sätta sig emot EU:s medlemskap med hänvisning till principen om "*one state, one vote*".

EU:s möjlighet att öka sitt inflytande i andra länder har ökat eftersom EU har ett system av nationella och gemensamma laboratorier och tillsynsmyndigheter till sitt förfogande.

EU har varit svarande i flera WTO-tvister gällande livsmedelsäkerhet. Två av dessa har dels varit fallet med EC-Beef hormoner, dels fallet med bioteknologi. I båda fallen fällde WTO ett utslag mot EU och avvisade de åtgärder som EU förespråkade. I fallet med hormonerna ville EU förhindra användning av 6 tillväxtbefrämjande substanser i köttet. I fallet med bioteknologin ville EU förhindra användning av genetiskt manipulerade organismer (GMO). I båda fallen menade WTO:s *Appellate Body* att det saknades vetenskapliga bevis för att hormonerna eller GMO skulle vara skadliga för människors hälsa.

EU ändrade inte sin policy trots WTO:s utslag. Idag är det fortfarande förbjudet att importera kött som har behandlats med tillväxthormoner eller genmanipulerad mat. 1999 svarade USA och Kanada med att belägga EU:s export med straffavgifter. Året 2012 omförhandlade man hela situationen och kom fram till en överenskommelse: EU skulle öka importen av icke hormonbehandlat kött mot att kunna fortsätta med förbudet.

EU exporterar sin policy om försiktighetsprincip och "andra faktorer" genom bilaterala överenskommelser, program om teknologiskt stöd och utbildning i andra länder, samt genom en form av "horisontell export" eftersom EU:s policyer är offentliga och tillgängliga på nätet.